

Marcin Surówka

Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie
e-mail: marcin.surowka@uek.krakow.pl
ORCID: 0000-0001-5852-7567

ANALIZA STANU I STRUKTURY ZASOBÓW MIESZKANIOWYCH ORAZ ICH WPŁYW NA SYTUACJĘ MIESZKANIOWĄ W POLSCE

ANALYSIS OF STATE AND STRUCTURE OF RESIDENTIAL RESOURCES AND THEIR INFLUENCE ON RESIDENTIAL SITUATION IN POLAND

DOI: 10.15611/pn.2019.11.11

JEL Classification: R31, R38

Streszczenie: Sytuacja mieszkaniowa w Polsce z każdym rokiem się poprawia. Pod względem zarówno liczby lokali mieszkalnych, jak i pod względem jakościowym obserwuje się pozytywne zmiany. Jednak ich tempo nie jest satysfakcjonujące. Nadal stan i struktura zasobów mieszkaniowych nie spełniają oczekiwań obywateli, a deficyt mieszkaniowy utrzymuje się na wysokim poziomie. Cele artykułu stanowią analiza stanu i struktury zasobów mieszkaniowych oraz ukazanie wpływu tych parametrów na sytuację mieszkaniową w Polsce. Autor koncentruje rozważania na wybranych parametrach służących do przeprowadzenia badania stanu i struktury zasobów mieszkaniowych. Analizuje liczbę mieszkań, zestawiając ją z liczbą ludności. Bada również przeciętną powierzchnię użytkową oraz liczbę mieszkańców przypadających na jeden lokal mieszkalny. W tekście poruszono również problem standardu mieszkaniowego oraz lokali substandardowych i poddano ocenie wpływ tych parametrów na sytuację mieszkaniową w Polsce.

Słowa kluczowe: zasoby mieszkaniowe, sytuacja mieszkaniowa, mieszkanie, struktura.

Summary: The housing situation in Poland is improving every year. Positive changes are observed both in terms of the number of residential premises and in terms of quality. However, the pace of these changes is not satisfactory. The condition and structure of housing resources still do not meet citizens' expectations, and the housing deficit remains high. The aims of the article are to analyze the condition and structure of housing resources and to show the impact of these parameters on the housing situation in Poland. The author focuses on selected parameters used to analyze the state and structure of housing resources. Analyzes the number of flats, comparing it with the population. It also examines the average usable floor space and the number of inhabitants per one dwelling. The text also touches upon the problem of the

housing standard and substandard housing and assesses the impact of these parameters on the housing situation in Poland

Keywords: housing resources, housing situation, apartment, structure.

1. Wstęp

Mieszkanie, jako dobro podstawowe, zaspokaja elementarne potrzeby egzystencjonalne człowieka, tym samym zalicza się ono do dóbr pierwszej potrzeby i warunkuje jego funkcjonowanie w społeczeństwie. Mieszkanie w życiu każdego człowieka spełnia wiele zadań. Do głównych funkcji mieszkania należy zaliczyć funkcje ochronną, biologiczną, społeczną, humanistyczno-wychowawczą oraz ekonomiczną [Czeczterda 1978, s. 17].

Podstawowym celem artykułu jest przeprowadzenie dogłębnej analizy stanu i struktury zasobów mieszkaniowych oraz pokazanie wpływu tych parametrów na sytuację mieszkaniową w Polsce. Autor w tekście dokonuje analizy wzrostu liczby mieszkań, zestawiając te dane z liczbą ludności. W dalszej kolejności poddaje badaniu przeciętną powierzchnię użytkową oraz liczbę osób zamieszkujących lokale w podziale na poszczególne województwa oraz analizuje strukturę zasobu mieszkaniowego w Polsce. W artykule przebadano strukturę własnościową oraz wyposażenie w media badanego zasobu, a także poruszono problem standardu mieszkaniowego oraz kwestię mieszkań substandardowych stanowiących istotny odsetek w całej strukturze mieszkaniowej.

2. Zasoby mieszkaniowe w Polsce

Zasoby mieszkaniowe w Polsce ulegają ciągłym zmianom w czasie, mającym charakter zarówno ilościowy, jak i jakościowy. Jak wynika z danych GUS, według stanu z 31 grudnia 2017 r. w Polsce było blisko 14,4 mln mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 1068,6 mln m², w których znajdowało się ponad 55,2 mln izb [Internet 2]. W latach 1995-2017 stan zasobów mieszkaniowych w Polsce wzrósł z 11,49 mln do 14,4 mln, tj. o blisko 3 mln mieszkań. Zwiększenie liczby mieszkań jest widoczne zarówno w miastach, gdzie nastąpiło zwiększenie liczby lokali mieszkalnych z 7,66 mln do 9,7 mln, jak również na wsi, gdzie nastąpiła zmiana *in minus* o blisko 900 tys. mieszkań, ze stanu 3,8 mln do 4,7 mln. Istotne jest to, że przyrost zasobów mieszkaniowych na wsi był głównie związany z inwestycjami mieszkaniowymi prowadzonymi przez ludność pozarolniczą. W tym samym okresie liczba ludności w Polsce zmalała z 38,6 mln do 38,4 mln, to jest o blisko 200 tys. osób. Jak wynika z danych GUS, rok 2017 był pierwszym rokiem w ostatnich latach, w którym odnotowano zwiększenie liczby ludności. W porównaniu z rokiem 2016 liczba mieszkańców zwiększyła się o 1000. Warto zauważyć, że w latach 2008-2011 również notowano wzrost liczby ludności.

Według danych zebranych podczas ostatniego Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w roku 2011 w Polsce zlokalizowanych było ok. 6 mln budynków, w których znajdowało się co najmniej jedno mieszkanie. W stosunku do 2002 r. liczba budynków z mieszkaniami zwiększyła się o 12,3%. Wzrost ten w miastach wynosił 18,4%, zaś na wsi – 8,9% [Internet 4]. W tabeli 1 przedstawiono liczbę ludności i liczbę mieszkań w Polsce w latach 1995-2017.

Tabela 1. Liczba ludności i liczba mieszkań w Polsce w latach 1995-2017

Wyszczególnienie	1995	2000	2005	2010	2015	2017
Liczba ludności (w mln)	38,61	38,65	38,19	38,52	38,48	38,43
Zasoby mieszkaniowe – ogółem (w mln)	11,49	11,84	12,77	13,47	14,1	14,4
Zasoby mieszkaniowe – miasto (w mln)	7,66	7,95	8,58	9,08	9,5	9,7
Zasoby mieszkaniowe – wieś (w mln)	3,82	3,89	4,19	4,38	4,6	4,7
Liczba osób przypadających na 1 mieszkanie (ogółem)	3,36	3,26	2,99	2,86	2,72	2,66

Źródło: opracowanie własne na podstawie raportów Głównego Urzędu Statystycznego.

Analiza dostępnych danych pozwala zauważyć, iż w roku 2017 w miastach zlokalizowanych było 9,7 mln mieszkań o powierzchni 598,3 mln m², co przełożyło się na blisko 33,4 mln izb. Na terenach wiejskich znajdowało się 4,7 mln mieszkań o powierzchni 414,6 mln m², a liczba izb przekroczyła 19,5 mln. W 2017 r. w porównaniu z poprzednim rokiem liczba mieszkań zwiększyła się o 167,8 tys., co oznaczało wzrost o blisko 1,2%. Liczba mieszkań w miastach zwiększyła się o 120,2 tys., natomiast na terenach wiejskich – o 47,6 tys.

Zasoby mieszkaniowe w miastach w większości usytuowane są w budynkach wielorodzinnych. Jak wynika z danych uzyskanych w Narodowym Spisie Powszechnym w 2011 r., przeciętna powierzchnia mieszkań w domach wielorodzinnych w miastach to około 63,8 m². Z danych Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż w 2017 r. wzrosła ona do 64,6 m². Na wsi dominują budynki indywidualne, których średnia powierzchnia w 2011 r. wynosiła około 92 m², a w roku 2017 wzrosła do 93,5 m². Średnia powierzchnia mieszkania na terytorium całego kraju to blisko 74 m². Łatwo zatem stwierdzić, iż w Polsce przeważają mieszkania powierzchniowo nieduże [Korniłowicz 2009].

Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań zamieszkałych była zróżnicowana terytorialnie. Do województw o największej przeciętnej powierzchni użytkowej mieszkań w 2017 r. należy zaliczyć województwa podkarpackie (81,7 m²), wielkopolskie (81,3 m²) oraz opolskie (80,9 m²). Mieszkania o najmniejszej średniej

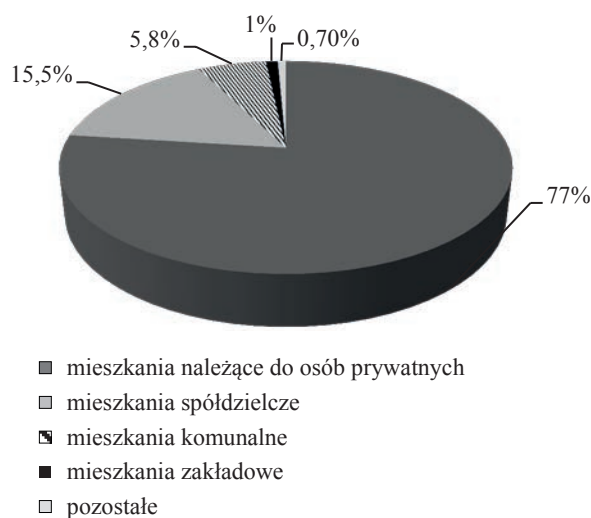
powierzchni znajdowały się zaś w województwach warmińsko-mazurskim (68,5 m²) łódzkim (69,2 m²) oraz kujawsko-pomorskim (70,1 m²). W roku 2017, według szacunków Głównego Urzędu Statystycznego, mieszkania na obszarach wiejskich były średnio o 28,9 m² większe niż w miastach.

3. Stan i struktura polskiego mieszkalnictwa

Zasoby mieszkaniowe możemy analizować i klasyfikować również pod kątem struktury własnościowej i terytorialnej. Ze względu na formę własności można wyróżnić podział zasobu mieszkaniowego obejmujący:

- własność prywatną,
- zasoby gminy,
- zasoby Skarbu Państwa,
- zasoby spółdzielni mieszkaniowych,
- zasoby towarzystw budownictwa społecznego (TBS),
- zasoby zakładów pracy,
- zasoby innych podmiotów.

Przyrost liczby mieszkań w Polsce jest efektem m.in. inwestycji w budownictwie, rozbudowy i przebudowy budynków istniejących, jak również zmiany charakteru przeznaczenia powierzchni niemieszkalnych. Na rysunku 1 przedstawiono strukturę własnościową mieszkań w Polsce na koniec 2016 r.

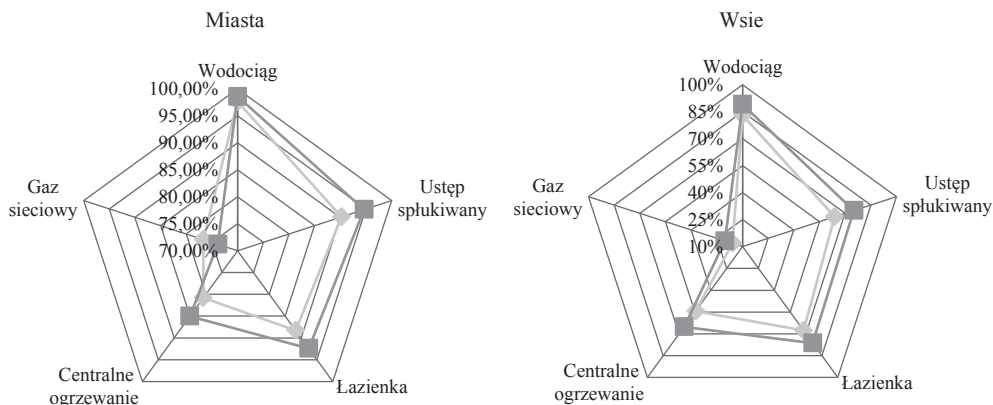

Rys. 1. Struktura własnościowa mieszkań w Polsce na koniec 2016 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego.

Jak wynika z danych zaprezentowanych na rys. 1, największy udział w polskich zasobach mieszkaniowych stanowią mieszkania należące do właścicieli prywatnych. Jest on wynikiem procesu prywatyzacji mieszkań oraz budownictwa własnościowego. Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2016 r. aż 77% mieszkańców zamieszkiwało domy i mieszkania, do których posiadali tytuł własności. Na kolejnym miejscu, z ponad 15-procentowym udziałem, znalazły się mieszkania spółdzielcze. Nadal niewielki (zaledwie blisko 6-procentowy) udział w rynku mają mieszkania komunalne. Pozostałe 2% stanowią inne formy własności. Cechą szczególną zasobów spółdzielni mieszkaniowych jest ich znaczna koncentracja w miastach, zwłaszcza w dużych aglomeracjach. Cechy charakterystyczne zasobów komunalnych stanowią ich zły stan techniczny oraz dość małe możliwości inwestycyjne ze strony gmin. Zdecydowanie najmniejszą grupą są mieszkania należące do zasobów TBS oraz innych podmiotów, takich jak Skarb Państwa.

Istotnym elementem związanym z mieszkalnictwem jest struktura jakościowa zasobów mieszkaniowych, bezpośrednio związana z wyposażeniem zasobu mieszkaniowego w instalacje techniczno-sanitarne. W ostatnich latach mieliśmy do czynienia z wyraźną poprawą wyposażenia mieszkań w podstawowe media i instalacje. Ponadto zmniejszyły się dysproporcje widoczne w wyposażeniu mieszkań między wsią a miastem. Na rysunku 2 przedstawiono stopień wyposażenia mieszkań w podstawowe media w podziale na miasta i wsie.

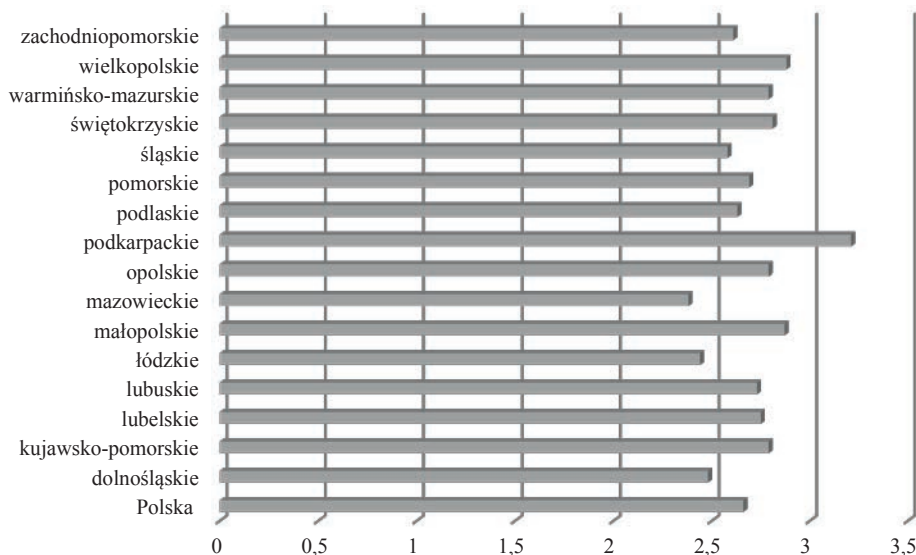
Rys. 2. Stopień wyposażenia mieszkań w podstawowe media w latach 2000-2017

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Według szacunków Głównego Urzędu Statystycznego na koniec 2017 r. ponad 96,8% mieszkań było wyposażonych w wodociąg (99,1% w miastach), blisko 93,7% – w ustęp splukiwany (w miastach prawie 97,3%), 91,4% mieszkań miało łazienkę (95,5% w miastach), a prawie 78% (około 85% w miastach) było wyposażonych

w centralne ogrzewanie. Instalacja gazowa natomiast podłączona była średnio w co drugim mieszkaniu. Tę sytuację trudno uznać za satysfakcjonującą, w XXI wieku nadal są bowiem w Polsce mieszkania, w których nie ma dostępu do bieżącej wody, ustępu czy w własnego prysznica. W ostatnich latach sytuacja się jednak poprawiła i należy mieć nadzieję, że w kolejnych latach wyniki te będą znacznie lepsze.

Kolejnym miernikiem obrazującym stan polskiego mieszkalnictwa jest stopień zaludnienia mieszkań. W tym segmencie była widoczna wyraźna dysproporcja między mieszkaniami położonymi w miastach i mieszkaniami zlokalizowanymi na obszarach wiejskich. Te drugie były bardziej zaludnione od mieszkań usytuowanych w miastach. Na każde mieszkanie zlokalizowane w mieście przypadało przeciętnie 2,37 osoby, zaś na mieszkanie usytuowane na wsi – 3,26. Średni wskaźnik tego parametru dla Polski kształtował się na poziomie 2,66 osoby. Na rysunku 3 z przedstawiono przeciętną liczbę osób w mieszkaniu w podziale na województwa.

Rys. 3. Przeciętna liczba osób w mieszkaniach w 2017 r. w podziale na województwa

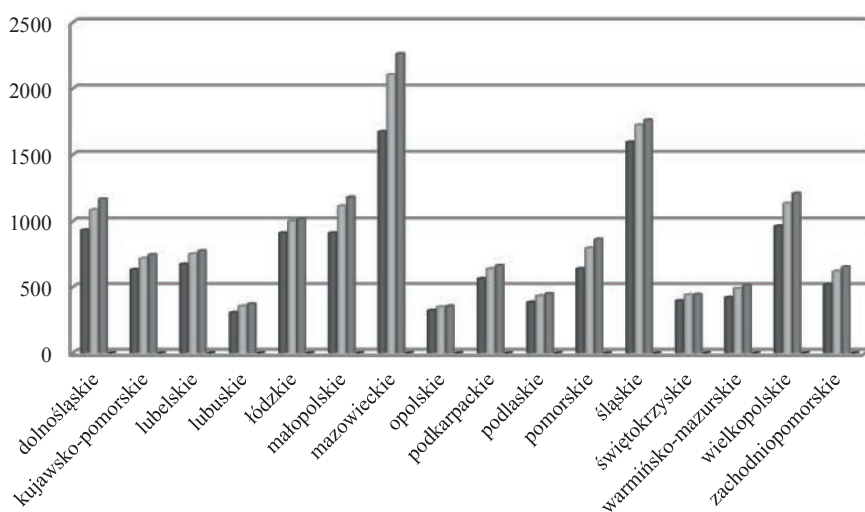
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych.

Ważnym wskaźnikiem przedstawiającym gęstość zaludnienia mieszkań jest przeciętna liczba osób na jedną izbę. Wartość tego wskaźnika dla mieszkań położonych w miastach nie przekroczyła 0,67 osoby na izbę, zaś dla mieszkań położonych na terenach wiejskich była bliska 0,75. Średnia tego wskaźnika dla Polski w roku 2017 wynosiła 0,70 osoby na jedną izbę.

Analiza struktury zasobu mieszkaniowego według województw wykazuje, iż najwięcej mieszkań zlokalizowanych jest w województwach mazowieckim i ślą-

skim. Najmniejszy odsetek mieszkań znajduje się zaś w województwach lubuskim i opolskim. Jest to bezpośrednio związane z wielkością tych województw, a także z ich słabym zurbanizowaniem. Województwa mazowieckie i śląskie to silnie zurbanizowane jednostki samorządowe w Polsce.

Stale rozwijające się największe ośrodki miejskie, jak również rozrastające się miasta z każdym rokiem powiększają liczbę swoich mieszkańców. Dostęp do rynku pracy i liczne ośrodki naukowe zachęcają obywateli do zmiany miejsca zamieszkania i do poszukiwania nowych miejsc do życia. Wynika z tego silniejsza koncentracja obywateli wokół dużych aglomeracji. Zasoby mieszkaniowe polskich województw w latach 2000, 2011 i 2017 przedstawiono na rys. 4. Jak wynika z danych przedstawionych na tym rysunku, w badanym okresie największy przyrost mieszkań odnotowano w województwach mazowieckim (35,1%), pomorskim (34,8%) oraz małopolskim (29,7%), co potwierdza wcześniejsze wnioski autora, najmniejszy zaś przyrost odnotowano w województwie opolskim (10,3%).

Rys. 4. Zasoby mieszkaniowe według województw w latach 2000, 2011 i 2017 (w tys.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie [Internet 1].

Ważnym kryterium, mającym istotny wpływ na stan polskiego mieszkalnictwa, jest wiek budynku. Według danych GUS z 31 marca 2011 r., pochodzących z ostatniego spisu powszechnego, mieszkania znajdujące się w budynkach wybudowanych po 1945 r. stanowiły około 80% ogółu zamieszkałych zasobów mieszkaniowych. W porównaniu z rokiem 2002 ich udział wzrósł o blisko 3,0 punktu procentowego. W miastach zasoby wybudowane po roku 1945 stanowiły niemal 81,2% ogólnej liczby mieszkań zamieszkałych. Na wsiach odsetek ten wynosił blisko 77,4%. Jednocześnie powierzchnia użytkowa mieszkań powstałych po 1944 r. stanowiła około

80% całkowitej powierzchni użytkowej zamieszkanego zasobu mieszkaniowych w Polsce. Oznacza to, że z roku na rok struktura wiekowa budynków ulega poprawie. Należy jednak pamiętać, że najstarsze budynki, wybudowane po roku 1945, mają już blisko 75 lat – taki wiek części budynków wywołuje poważne obawy o ich stan i bezpieczeństwo osób w nich mieszkających. Należy również zauważyć, że tempo powstawania nowych budynków i ich ceny w istotny sposób ograniczają możliwości zamiany dotychczasowych mieszkań na nowe. W ocenie autora ta sytuacja nie zmieni się w kolejnych latach, a wiek budynków będzie wywoływał kolejne problemy mieszkaniowe społeczeństwa.

4. Standard mieszkaniowy w Polsce

Ważnym parametrem określającym stan polskiego mieszkalnictwa jest pojęcie standardu i substandardu. Literatura przedmiotu określa standard mieszkaniowy jako poziom warunków mieszkaniowych w danym kraju lub poziom uznany za pożądany lub obowiązujący na określonym etapie rozwoju społeczno-ekonomicznego i technicznego [Czeczera 1966, s.19]. W prowadzonych w Polsce przez Instytut Gospodarki Mieszkaniowej badaniach standardu mieszkaniowego przyjmowano, iż standard mieszkaniowy to postulowane i istniejące warunki życia w środowisku mieszkaniowym, na co składają się zarówno cechy architektonicznego i urbanistycznego rozwiązania zabudowy, jak i sposób jej wykorzystania [Grudziński 1999].

Do miar standardu mieszkaniowego należy zaliczyć:

- liczbę izb przypadającą na jedno gospodarstwo domowe,
- przeciętną liczbę osób przypadającą na mieszkanie lub izbę,
- przeciętną powierzchnię przypadającą na jedno gospodarstwo domowe [Wilczek 2010, s. 44].

Wymienione miary są bardzo często wykorzystywane do analizy porównawczej standardu mieszkaniowego, jednakże ich interpretacja jest niezwykle trudna, ponieważ zarówno mieszkania, jak i izby nie są pojęciami jednorodnymi i prawie zawsze różnią się od siebie [Kaja 1979, s. 96].

Inne podejście do miar standardu mieszkaniowego przedstawia L. Needleman. Uważa on, że lepszą i bardziej miarodajną metodą określania standardu mieszkaniowego jest obliczanie przeciętnej wartości mieszkania [Needleman 1965, s. 65]. Jednak również i ta metoda nie jest pozbawiona wad, ponieważ – jak często wskazują eksperci – dane o przeciętnej wartości mieszkania nie podają informacji o warunkach mieszkaniowych. Innym istotnym argumentem jest także dość trudne określenie przeciętnej wartości mieszkania w długim horyzoncie czasu. Miara zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych z użyciem przeciętnej wartości mieszkania wydaje się praktycznie nie do ustalenia.

Podczas Narodowego Spisu Powszechnego w roku 2011 udało się zebrać również istotne informacje o mieszkaniach substandardowych, które według szacunków GUS stanowią w Polsce blisko 15% zasobu mieszkaniowego. Mieszkania substan-

dardowe charakteryzują się bardzo niskim standardem, wynikającym m.in. z braku kanalizacji, instalacji wodociągowej czy sanitarnej, jak również z nadmiernego zaludnienia [Łaszek 2004, s. 189]. Jak wynika z danych Głównego Urzędu Statystycznego, liczba mieszkań substandardowych w Polsce wynosiła 1333,9 tys., co stanowiło 10,7% ogółu mieszkań zamieszkałych na stałe. W warunkach substandardowych mieszkało blisko 5,4 mln osób, co stanowiło 14,1% ludności. W miastach w takich warunkach żyło blisko 2,2 mln osób (9,6%), a na wsi – 3,1 mln osób (21,0%).

Kryteria przejęte przez Główny Urząd Statystyczny wyróżniały trzy kategorie mieszkań substandardowych. Kategorię pierwszą wyszczególniono ze względu na zły stan techniczny budynku, zaliczając do niej wszystkie mieszkania w budynkach wybudowanych przed rokiem 1979, z jednym mieszkaniem i z jedną izbą; mieszkania w budynkach wybudowanych przed rokiem 1945 – bez kanalizacji; mieszkania w budynkach wybudowanych przed rokiem 1971 – bez wodociągu. Do drugiej kategorii, wyszczególnionej ze względu na niedostateczne wyposażenie mieszkania w instalacje, zaliczono mieszkania bez ustępu, ale z wodociągiem, a także mieszkania bez ustępu i bez wodociągu, znajdujące się w budynkach niezaliczonych do pierwszej kategorii. Do trzeciej kategorii mieszkań przeludnionych zaliczono wszystkie mieszkania, w których na jeden pokój przypadały trzy osoby lub ich większa liczba, a które nie zostały zaliczone do kategorii pierwszej i drugiej. Największy odsetek mieszkań o warunkach substandardowych w badanym okresie znajdował się w województwach: lubelskim (18,5% zasobów mieszkaniowych zamieszkałych stale), świętokrzyskim (18,2%), łódzkim (13,8%) oraz podkarpackim (13,0%). Pod względem liczby osób zamieszkałych stale najwyższy odsetek ludności mieszka w warunkach substandardowych w województwach świętokrzyskim i lubelskim (po 21,2%) oraz łódzkim (16%) [Internet 2].

Standard mieszkań w Polsce z każdym rokiem się podwyższa. Bezpośredni wpływ mają na to coraz większa świadomość społeczeństwa oraz wzrost potrzeb obywateli. Istotne są również wzrost zarobków i lepsza sytuacja materialna społeczeństwa. Podwyższenie standardu mieszkaniowego – zarówno w budownictwie prywatnym, jak również w mieszkaniach należących do jednostek samorządu terytorialnego – może się przyczynić w długiej perspektywie do zaniku różnic społecznych oraz zachęci obywateli do większej troski o części wspólne nieruchomości oraz otaczającą te nieruchomości infrastrukturę.

5. Podsumowanie

Sytuacja mieszkaniowa w państwie ma ogromny wpływ na jakość życia obywateli, jak również na rozwój sytuacji demograficznej w kraju. W Polsce od kilkunastu lat obserwujemy stałą poprawę sytuacji mieszkaniowej. Zasoby mieszkaniowe ulegają ulepszeniu w ujęciu zarówno ilościowym, jako liczba mieszkań przypadających na 1000 mieszkańców, jak i jakościowym, jako stopień wyposażenia mieszkań w podstawowe instalacje i media czy powierzchnia przypadających na osobę. Niemniej

jednak tempo tych zmian jest ciągle zbyt niskie. Powoduje to, iż sytuacja mieszkaniowa w Polsce jest znacznie gorsza niż w innych krajach Europy. Prowadzenie działań dążących do poprawy sytuacji mieszkaniowej leży w gestii państwa oraz innych podmiotów, których wspólne działania mogą doprowadzić do polepszenia sytuacji mieszkaniowej polskiego społeczeństwa.

Literatura

- Czeczterda W., 1966, *Rola standardu i preferencji indywidualnych w systemie gospodarki mieszkaniowej*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, nr 1.
- Czeczterda W., 1978, *Młode małżeństwo i mieszkanie. Potrzeby i ich zaspokajanie*, KiW, Warszawa.
- Grudziński A., 1999, *Standard mieszkaniowy w retrospekcji*, Sprawy Mieszkaniowe, nr 2-3.
- Kaja J., 1979, *Analiza porównawcza potrzeb mieszkaniowych w Polsce określonych różnymi metodami*, SIB, Warszawa.
- Korniłowicz J., 2009, *Stan mieszkalnictwa w Polsce*, Problemy Rozwoju Miast, nr 1.
- Łaszek J., 2004, *Sektor nieruchomości mieszkaniowych w Polsce. Stan i perspektywy rozwoju*, Szkoła Główna Handlowa, Warszawa.
- Needleman L., 1965, *The Economics of Housing*, Staples Press, London.
- Wilczek M., 2010, *Rozwój standardu mieszkaniowego w Polsce na tle krajów europejskich*, Akademia Ekonomiczna, Katowice.

Internet

- [1] <https://bdl.stat.gov.pl/BDL/dane/podgrup/tablica> (dostęp 23.04.2019)
- [2] http://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PBS_nsp2011_mieszkania.pdf (dostęp 30.04.2019).
- [3] <http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/przemysl-budownictwo-srodki-trwale/budownictwo/budownictwo-wyniki-dzialalnosci-w-2015-r-3,11.html> (dostęp 12.03.2016).
- [4] https://stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/lud_report_z_wynikow_NSP2011.pdf (dostęp 21.03.2019).